

บทที่ 2

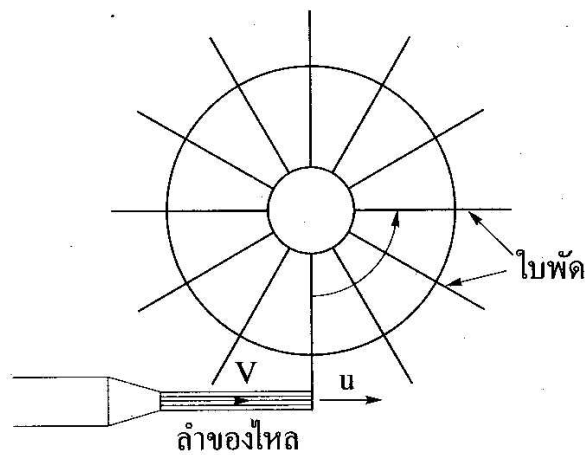
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ใบพัดตรงเคลื่อนที่รอบแกนหมุน

เมื่อลำน้ำของไหลพุ่งกระทบใบพัด จะเกิดแรงกระทำต่อใบพัดซึ่งการพิจารณาการพุ่งกระทบนี้จะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของใบพัด รูปแบบการเคลื่อนที่ และมุมกระทบใบพัด ในบทนี้ได้อธิบายทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

พิจารณาจากรูปที่ 2.1 ซึ่งแสดงลักษณะการพุ่งกระทบของของไหลกับใบพัดตรงซึ่งยึดติดอยู่กับแกนหมุน โดยจะสามารถหา อัตราการไหลเชิงมวลของของไหลที่พุ่งกระทบใบพัดได้จากสมการที่ 2.1

$$\dot{m} = \rho AV \quad (2.1)$$

รูปที่ 2.1 ลำของไหลพุ่งกระทบใบพัดตรงซึ่งยึดติดกับแกนหมุน [สุธรรม,2549]

แรงกระทำต่อใบพัดที่เกิดจากการกระทบของลำของไหลหาได้จากสมการที่ 2.2

$$F = \dot{m} V_{W/B} \quad (2.2)$$

เขียนสมการที่ 2.2 ใหม่โดยแทนค่า $\dot{m}$ จากสมการที่ 2.1 และ $V_{W/B}$ เท่ากับ $V-u$

$$F = (\rho AV)(V-u) \quad (2.3)$$

และกำลังที่เกิดจากการพุ่งกระทบของลำของไหลบนใบพัดหาได้จากความสัมพันธ์ต่อไปนี้

$$P = Fu$$

$$F = (\rho AV)(V-u)$$

แทนค่า F เพื่อหาลำกำลัง จะได้สมการที่ 2.4

$$P = (\rho AV)(V-u)u \quad (2.4)$$

เมื่อลำของของไหลพุ่งมากระทบกับใบพัดจะเกิดแรงทำให้ใบพัดเคลื่อนที่รอบแกนหมุนด้วยความเร็ว u ซึ่งเป็นความเร็วของกังหันที่เกิดจากของไหลที่มีความเร็ว V มากระทบกับใบพัด ความเร็วของกังหันหลังลำของไหลกระทบหาได้จากสมการที่ 2.5

$$u = \frac{2\pi r N}{60} \quad (2.5)$$

หากต้องการหาประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงกำลังจากการไหลของของไหลเป็นกำลังที่ใบพัดได้รับ จะสามารถหาได้จากสมการที่ 2.6

$$\eta = \frac{P}{\dot{E}_K} \quad (2.6)$$

เมื่อ

$$\begin{aligned} \dot{E}_K &= \frac{1}{2} \dot{m} V^2 \\ &= \frac{1}{2} (\rho AV) V^2 \\ &= \frac{\rho AV^3}{2} \end{aligned}$$

$$P = (\rho AV)(V - u)u \quad (2.7)$$

แทนค่าเพื่อหาประสิทธิภาพของใบพัดเนื่องมาจากค่าของไหลพุ่งกระทบใบพัด จะได้สมการที่ 2.8

$$\eta = \frac{\rho AV(V - u)u}{\rho AV^3 / 2}$$

$$\eta = \frac{2(V - u)u}{V^2} \quad (2.8)$$

จากค่าประสิทธิภาพสูงสุดของใบพัดที่คำนวณได้พบว่า กำลังจากการเคลื่อนที่ของลำของไหลสามารถเปลี่ยนเป็นกำลังที่ใบพัดได้รับเพียง 50 % เท่านั้น

เมื่อมีของไหลมากระทบใบพัดจะทำให้เกิดแรง ทำให้ใบพัดเคลื่อนที่รอบแกนหมุน จะทำให้เกิดแรงบิดกระทำต่อกังหัน สามารถหาแรงบิดที่กระทำต่อกังหันได้จากสมการที่ 2.9

$$T = F \times r \quad (2.9)$$

ใบพัดหมุนรอบแกนหมุนด้วยความเร็วเชิงมุม ω ซึ่งหามาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างความเร็วเชิงเส้นของกังหันส่วนด้วยรัศมีของกังหัน ดังสมการที่ 2.10

$$\omega = 2N\pi = \frac{u}{r} \quad (2.10)$$

กำลังที่กังหันผลิตได้นั้นจะเป็นผลคูณระหว่างความเร็วเชิงมุมกับแรงบิดที่กังหัน กำลังที่กังหันผลิตได้จะส่งไปขับโหลดได้ ซึ่งกำลังของกังหันจะหาได้จากสมการที่ 2.11

$$P = T \times \omega \quad (2.11)$$

สำหรับการหาความเร็วรอบการหมุนของกังหันนั้น หาได้จากการทดสอบวัดความเร็วรอบการหมุนของใบพัดกังหันน้ำที่ความเร็วของของไหล 1 m/s ปรากฏว่าใบพัดกังหันน้ำขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 m จะได้สัมประสิทธิ์จากความเร็วไหลแล่นเปลี่ยนเป็นความเร็วหมุนรอบวงกลมคือ 0.499 ดังสมการที่ 2.12 [บรรจง, 2542]

$$N = \frac{\alpha 60v}{\pi D} \quad (2.12)$$

2.2 เพลาและระบบรองรับ

เพลาเป็นส่วนเครื่องจักรที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่ง ใช้ในการส่งกำลังโดยการหมุนเป็นหลัก อย่างไรก็ตามมีเพลาบางชนิดที่มีไว้รองรับภาระเท่านั้น เรียกว่า Axle โดยทั่วไปเพลาจะใช้ติดตั้งกับชิ้นส่วนหมุนอื่นๆ เช่นเฟือง ล้อสายพาน(Pulley) จานโซ่(Sprockets) ตลับลูกปืน(Bearings) เป็นต้น โดยที่ชิ้นส่วนนี้มักเป็นตัวกำหนดขนาดและรูปทรงของเพลาในเบื้องต้น

โดยปกติแล้วเพลาจะมีการลดรูปหรือเพิ่มขนาดที่ตำแหน่งต่างๆ เพื่อให้สามารถติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ได้ตรงตามต้องการ ดังนั้นในเพลาที่หนึ่งจึงอาจมีเส้นผ่านศูนย์กลางหลายขนาด แต่ในการคำนวณความแข็งแรงนั้นเราก็ไม่จำเป็นต้องคำนวณในทุกๆ ตำแหน่งเพียงแต่วิเคราะห์ตำแหน่งที่วิกฤติที่สุดมาคำนวณก็พอ อย่างไรก็ตามในการคำนวณการโก่งตัวนั้นเนื่องจากมันมีความสัมพันธ์กับทุกตำแหน่งบนเพลา ดังนั้น การคำนวณการโก่งตัวจึงมักต้องทำหลังจากการคำนวณขนาดเพลาเรียบร้อยแล้ว

สำหรับเพลาทั่วไปแล้วการโก่งตัว(Deflection) เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้นเราจึงมักต้องจำกัดการโก่งตัวไว้ไม่ให้สูงเกินไปดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ขนาดการโก่งตัวของเพลาที่ยอมให้เกิดขึ้นได้สำหรับการติดตั้งกับระดับลูกปืนแบบต่างๆ [Norton,2000]

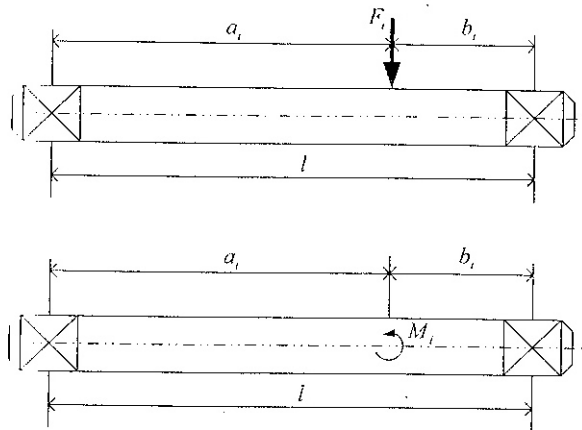
เพลาที่ใช้งานกับ	ขนาดของความชันการโก่งตัวที่ยอมให้เกิด (Rad)
ตลับลูกปืนทรงกระบอก	0.0010
ตลับลูกปืนแบบเรียว	0.0005
ตลับลูกปืนแบบร่องลึก	0.0040
ตลับลูกปืนกลม	0.0087

ในการออกแบบเพลาเบื้องต้นนั้นสามารถกระทำได้ทั้งการออกแบบด้านความแข็งแรงก่อนแล้วจึงตรวจสอบการโก่งตัวหรือออกแบบจากการโก่งตัวก่อนแล้วค่อยตรวจสอบความแข็งแรงก็ได้ แต่โดยทั่วไปพบว่า การออกแบบการโก่งตัวก่อนมักให้ผลดีกว่าขนาดของเพลาโดยพิจารณาจากการโก่งตัวที่ตลับลูกปืนด้านซ้าย จะได้ดังสมการที่ 2.13

$$d = \left| \frac{32n}{3\pi El \sum \theta} \left\{ \left[\sum F_i b_i (b_i^2 - l^2) + \sum M_i (3a_i^2 - 6a_i l + 2l^2) \right]_H^2 + \left[\sum F_i b_i (b_i^2 - l^2) + \sum M_i (3a_i^2 - 6a_i l + 2l^2) \right]_V^2 \right\}^{\frac{1}{2}} \right|^{\frac{1}{4}} \quad (2.13)$$

ขนาดของเพลลาโดยพิจารณาจากการ โกงตัวที่คลบลูกปืนด้านขวา จะได้ดังสมการที่ 2.14

$$d = \left| \frac{32n}{3\pi El \sum \theta} \left\{ \left[\sum F_i a_i (l^2 - a_i^2) + \sum M_i (3a_i^2 - l^2) \right]_H^2 + \left[\sum F_i a_i (l^2 - a_i^2) + \sum M_i (3a_i^2 - l^2) \right]_V^2 \right\}^{\frac{1}{2}} \right|^{\frac{1}{4}} \quad (2.14)$$

รูปที่ 2.2 แสดงกรงที่กระทำต่อเพลลาซึ่งมีผลทำให้เกิดการ โกงตัว[Norton,2000]

2.3 ความเร็วจำเพาะของเครื่องสูบน้ำ

ตัวแปรที่มีความสำคัญสำหรับการพิจารณาเครื่องสูบน้ำ คือ ความเร็วรอบ N หรือเฮด H และอัตราการไหล Q ซึ่งสามารถนำตัวแปรทั้งสามมาจัดกลุ่มรวมกันโดยเรียกว่าความเร็วจำเพาะได้ดังสมการที่ 2.15

$$N_s = \frac{N\sqrt{Q}}{H^{3/4}} \quad (2.15)$$

ความเร็วจำเพาะ N_s เป็นค่าที่มีขึ้นอยู่กับชนิดของใบพัด มีค่าอยู่ระหว่าง 500 – 1500 rpm โดยเป็นตัวเลขที่ใช้สำหรับบ่งชี้ลักษณะการออกแบบของใบพัด สำหรับเครื่องสูบน้ำที่มีอัตราการไหลสูง และมีเฮดต่ำ เช่น axial flow pump ค่าความเร็วจำเพาะของเครื่องสูบน้ำจะมีค่าสูง แต่สำหรับเครื่องสูบน้ำที่ทำเฮดสูง แต่อัตราการไหลต่ำจะมีค่าความเร็วจำเพาะต่ำ

การพิจารณาค่าความเร็วจำเพาะสำหรับเครื่องสูบน้ำ ชนิดทำงานหลายชั้นจะพิจารณาเพียงการทำงาน 1 ชั้น โดยคำนวณเฮดที่ได้จากการอัด 1 ครั้ง หรือจากใบพัด 1 ชุด

เฮดของเครื่องสูบน้ำชนิดทำงานหลายชั้นนั้น เมื่อนำมาคำนวณความเร็วจำเพาะจะนำเฮดรวมมาหารด้วยจำนวนชั้นของการทำงาน ส่วนอัตราไหลในกรณีที่เป็นเครื่องสูบน้ำแบบดูดสองด้านจะต้องนำอัตราไหลมาหารสองก่อนจะนำไปคำนวณความเร็วจำเพาะ

2.4 เฮดสุทธิ

คุณลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของเครื่องสูบน้ำก็คือ ค่าเฮดสุทธิ (net positive suction head) เครื่องสูบน้ำจะทำหน้าที่เพิ่มความดันให้แก่ น้ำที่ท่อด้านส่งและดูดน้ำผ่านเข้าเครื่องสูบน้ำทางท่อด้านดูด

ปัญหาประการหนึ่งของเครื่องสูบน้ำก็คือ ความดันที่ท่อด้านดูดอาจต่ำกว่าความดันบรรยากาศซึ่งจะทำให้บางส่วนกลายเป็นไอ (vapour) และทำให้เกิดปรากฏการณ์คาวิตชัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาดังนี้

- 2.4.1 เกิดเสียงดังเหมือนโลหะกระทบกัน เกิดเสียงผิดปกติ และมีการสั่นสะเทือน
- 2.4.2 ในจุดที่ฟองอากาศแตกตัวจะเกิดการผุกร่อน
- 2.4.3 ทำให้สมรรถนะของเครื่องสูบน้ำลดลง
- 2.4.4 เมื่อเกิดการผุกร่อนของใบพัดจะทำให้ใบพัดเสียการสมดุล ทำให้เกิดการแกว่งหรือสั่นสะเทือนทำให้รองเพลลาเสียหายได้

ค่า NPSH หรือ เฮดสุทธิตามารถแยกออกได้เป็น 2 ส่วนคือ

- เฮดสุทธิต่มีอยู่ ($Av.NPSH$)

- เฮดคูดสุทธิต่ต้องการ ($Re.NPSH$) เป็นค่าที่ด้านการคูดของเครื่องสูบน้ำ ได้จากบริษัทผู้ผลิตของเครื่องสูบน้ำ โดยค่า $Re.NPSH$ คือผลรวมของเฮด แรงต้านทานทั้งหมดที่เกิดขึ้นบริเวณทางเข้าของเครื่องสูบน้ำ

ข้อแนะนำในการใช้งานคือ เมื่อกำนวนค่า $Av.NPSH$ จากระบบใช้งานจริงได้ $Av.NPSH$ แล้วควรเลือกเครื่องสูบน้ำที่มีค่า $Re.NPSH$ จากผู้ผลิตเครื่องสูบน้ำดังนี้

$$Av.NPSH \geq 1.3Re.NPSH$$

หากมีระบบเครื่องสูบน้ำซึ่งกำหนดให้ตำแหน่ง 1 คือ ผิวหน้าของด้านล่างและตำแหน่ง 2 คือ ท่อด้านคูดของเครื่องสูบน้ำ จะสามารถเขียนสมการพลังงานทั่วไประหว่างผิวหน้าอิสระของน้ำ ณ จุด 1 และท่อด้านคูด ณ จุด 2 ได้ดังสมการที่ 2.16

$$\frac{P_1}{\gamma} + Z_1 + \frac{V_1^2}{2g} - h_L = \frac{P_2}{\gamma} + Z_2 + \frac{V_2^2}{2g} \quad (2.16)$$

กำหนดให้ V_1 มีค่าเป็น 0 (เนื่องจากจะพิจารณาให้ถึงหรือบ่อน้ำมีขนาดใหญ่มากเมื่อเทียบกับขนาดท่อ) และให้ค่า h_p มีค่าเท่ากับ 0 เพราะไม่มีเครื่องสูบน้ำอยู่ระหว่างจุด 1 และ 2 จัดรูปสมการที่ 2.16 จะได้สมการที่ 2.17

$$\frac{P_2}{\gamma} = \frac{P_1}{\gamma} + (Z_1 - Z_2) - \frac{V_2^2}{2g} - h_l \quad (2.17)$$

เพื่อป้องกันการเกิดคาวิเตชัน ค่า P_2 จะต้องมีค่าสูงกว่าค่าความดันไอ ณ อุณหภูมิใช้งานของของไหลนั้นๆ ซึ่งค่าความแตกต่างกันดังกล่าวนี้เรียกว่า เฮดคูดสุทธิต่มีอยู่ ($Av.NPSH$) โดยเขียนเป็นความสัมพันธ์ดังสมการที่ 2.18

$$Av.NPSH = \frac{P_2}{\gamma} - \frac{P_v}{\gamma}$$
$$Av.NPSH = \frac{P_1}{\gamma} + (Z_1 - Z_2) - \frac{V_2^2}{2g} - h_L - \frac{P_v}{\gamma} \quad (2.18)$$

การใช้งานในสมการ 2.18 นั้นค่า P_l และค่า P_v จะต้องเป็นค่าความดันสัมบูรณ์ โดยค่าความดันไอของน้ำที่แปรตามอุณหภูมิได้จากตารางที่ 2.2 และ ค่าน้ำหนักจำเพาะ (γ) ของน้ำหาได้จากตารางที่ 2.3 สำหรับค่าความเร็วของน้ำในท่อทางด้านดูดก่อนเข้าสู่เครื่องสูบน้ำมีความเหมาะสมสำหรับท่อขนาดต่างๆ แสดงในตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.2 แสดงค่าความดันไอของน้ำที่อุณหภูมิต่างๆ[สุธรรม,2549]

อุณหภูมิ (°C)	ความดันไอ ($N/m^2 (abs)$)
0	615
10	1230
20	2340
40	7400
60	20000
80	47400
100	101500

ตารางที่ 2.3 แสดงค่าน้ำหนักจำเพาะ (γ) ของน้ำ ณ ความดัน 1 บรรยากาศ[สุธรรม,2549]

อุณหภูมิ (°C)	น้ำหนักจำเพาะ (kN/m^3)
20	9.792
25	9.791
30	9.769
35	9.752
40	9.733
45	9.714
50	9.693

ตารางที่ 2.4 แสดงค่าความเร็วของน้ำในท่อด้านดาดก่อนเข้าเครื่องสูบน้ำที่เหมาะสมสำหรับที่
ขนาดต่างๆ[สุธรรม,2549]

เส้นผ่านศูนย์กลางของท่อด้านดาด (mm)	ความเร็วของน้ำในท่อด้านดาด (m/s)	
	ค่าสูงสุด	ค่าปกติ
20	1.60	1.33
25	2.04	1.7
35	1.74	1.39
40	1.99	1.73
50	2.21	1.70
70	1.95	1.30 – 1.74
80	2.16	1.66 – 2.10
100	2.55	1.81 – 2.34
130	2.39	1.76 – 2.14
160	2.24	1.74 – 2.16
180	2.49	2.16
200	2.65	2.12 – 2.45
260	2.52	1.89 – 2.36
300	2.84	2.12 – 2.60
360	2.62	2.29
400	2.79	2.29 – 2.65
450	2.83	2.62
500	2.85	2.55
550	2.87	2.60
600	2.89	2.65
700	2.87	2.39 – 2.83
800	2.91	2.81
900	2.89	2.50
1000	2.98	2.45 – 2.93

ตารางที่ 2.5 แสดงค่าความเร็วจำเพาะด้านดูด (S) [สุธรรม,2549]

เส้นผ่านศูนย์กลางของท่อด้านดูด (mm)	ความเร็วจำเพาะด้านดูด $\left(\frac{rpm \times m^2}{min}\right)$
ต่ำกว่า 50	500
80 – 100	1000
125 – 200	1200
สูงกว่า 200	1200 – 1600

ส่วนค่า $Re.NPSH$ เป็นค่าที่แสดงถึงเสถียรภาพด้านทานในท่อด้านดูดของเครื่องสูบน้ำชนิดแรงเหวี่ยง โดยหากเปรียบเทียบกันระหว่างเครื่องสูบน้ำขนาดเดียวกันและทำงานที่ความเร็วรอบเท่ากันเครื่องสูบน้ำที่มี $Re.NPSH$ ต่ำกว่าจะเป็นเครื่องสูบน้ำที่มีความต้านทานในการดูดน้อยกว่า ถือเป็นเครื่องสูบน้ำที่มีสมรรถนะในการดูดที่น้อยกว่าเครื่องสูบน้ำที่มี $Re.NPSH$ สูงกว่า

ในการคำนวณค่า $Re.NPSH$ อย่างคร่าวๆ จะใช้สมการที่ 2.33

$$Re.NPSH = \sqrt[3]{\left(\frac{N\sqrt{Q}}{S}\right)^4} \quad (2.19)$$

ตารางที่ 2.5 จะแสดงค่าของความเร็วจำเพาะด้านดูด โดยค่าความเร็วจำเพาะด้านดูดของเครื่องสูบน้ำที่แสดงในตารางที่ 2.5 เป็นค่าของการทำงานที่เครื่องสูบน้ำมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.5 พลังงานสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานในท่อ

สำหรับเสถียรภาพด้านทานเนื่องจากการสูญเสียในท่อหาได้จากสมการของ ดาร์ซี – ไวด์บาค (Darcy – Weisbach equation) คือสมการที่ 2.20

$$h_L = f \frac{L V^2}{d 2g} \quad (2.20)$$

การหาค่าความเร็วของการไหลของน้ำในท่อด้านดูดตั้งสมการที่ 2.21

$$Q_{\text{ในท่อด้านดูด}} = Q_{\text{ในห้องสูบ}}$$

$$\left(\frac{\pi}{4} d_s^2\right) \times V_s = \left(\frac{\pi}{4} D^2\right) \times V \quad (2.21)$$

จัดรูปสมการใหม่เพื่อหา V_s จะได้สมการที่ 2.22

$$V_s = (\omega R \frac{D^2}{d_s^2} \sin \theta)^2 \quad (2.22)$$

เขียนสมการที่ 2.20 ใหม่จะได้สมการที่ 2.23

$$h_{L_s} = f \frac{L_s}{2gd_s} (\omega R \frac{D^2}{d_s^2} \sin \theta)^2 \quad (2.23)$$

หาความสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานในท่อด้านดูดสูงที่สุดหาได้จากสมการที่ 2.24

$$(h_{L_s})_{\max} = f \frac{L_s}{2gd_s} (\omega R \frac{D^2}{d_s^2})^2 \quad (2.24)$$

หาความสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานในท่อด้านดูดเฉลี่ยหาได้จากสมการที่ 2.25

$$(h_{L_s}) = \frac{2}{3} (f \frac{L_s}{2gd_s} (\omega R \frac{D^2}{d_s^2})^2) \quad (2.25)$$

ค่าเฉลี่ยจะเป็นสองในสามของค่าสูงที่สุดเนื่องจากการเฉลี่ยของกราฟรูป sin

หากต้องการหาหาความสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานของการไหลในท่อด้านส่งก็สามารถเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ได้ในลักษณะเดียวกัน โดยเขียนได้ในสมการที่ 2.26

$$h_{L_d} = f \frac{L_d}{2gd_d} (\omega R \frac{D^2}{d_d^2} \sin \theta)^2 \quad (2.26)$$

หาความสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานในท่อด้านส่งสูงที่สุดหาได้จากสมการที่ 2.27

$$(h_{L_d})_{\max} = f \frac{L_d}{2gd_d} (\omega R \frac{D^2}{d_d^2})^2 \quad (2.27)$$

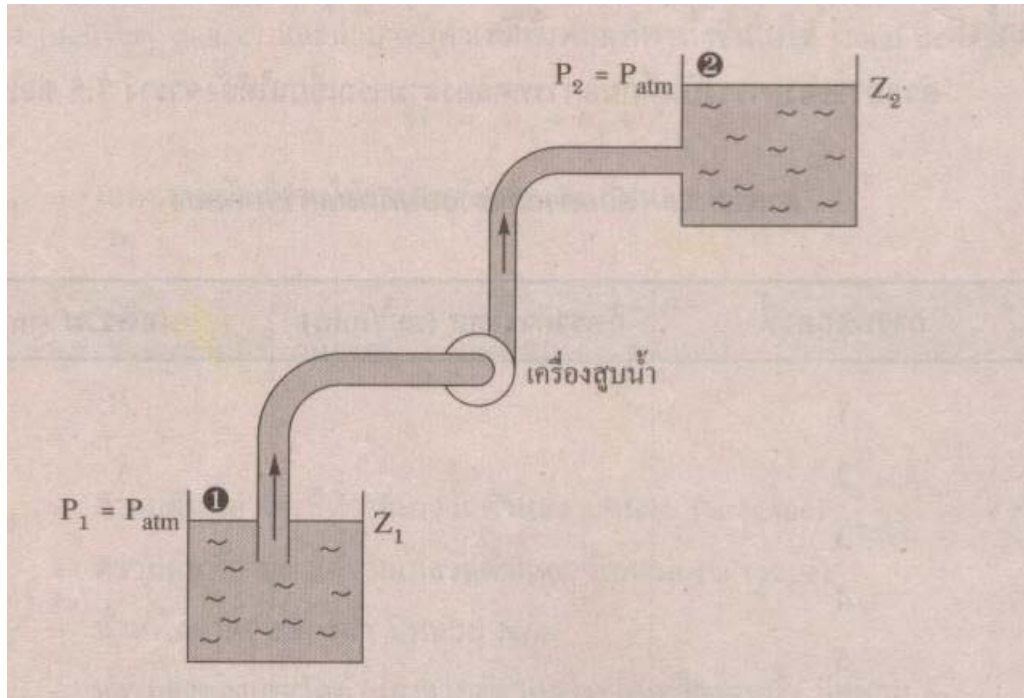
หาความสูญเสียเนื่องจากความเสียดทานในท่อด้านส่งเฉลี่ยหาได้จากสมการที่ 2.28

$$(h_{L_d})_{ave} = \frac{2}{3} (f \frac{L_d}{2gd_d} (\omega R \frac{D^2}{d_d^2})^2) \quad (2.28)$$

ค่าเฉลี่ยจะเป็นค่าสองในสามของค่าสูงที่สุดเนื่องจากการเฉลี่ยของค่าของกราฟรูป sin

2.6 กราฟเฮดกับอัตราการไหลของระบบ

หากระบบที่ใช้เครื่องสูบน้ำมีลักษณะดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.3 ภาพการใช้งานเครื่องสูบน้ำ [สุธรรม,2549]

เขียนสมการพลังงานทั่วไปของระบบสูบน้ำดังรูปที่ 2.3 จะได้สมการที่ 2.29

$$\frac{P_1}{\gamma} + Z_1 + \frac{V_1^2}{2g} + h_p - h_L = \frac{P_2}{\gamma} + Z_2 + \frac{V_2^2}{2g} \quad (2.29)$$

จัดรูปสมการที่ 2.29 พร้อมแทนค่าจะได้สมการที่ 2.30

$$h_p = (Z_2 - Z_1) + h_L \quad (2.30)$$

จากสมการที่ 2.30 พบว่าเฮดรวมของระบบจะประกอบไปด้วยผลรวมของพลังงาน 2 ส่วน คือ พลังงานต่อหนึ่งหน่วยน้ำหนักในการยกน้ำขึ้นไปยังที่สูงหรือเรียกว่าเฮดสถิต ($Z_2 - Z_1$) และพลังงานอีกส่วนหนึ่งคือพลังงานสูญเสียต่อหนึ่งหน่วยน้ำหนัก (h_L)

เสถียรคติของค่าหนึ่งๆ มักมีค่าคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ค่าที่มีการเปลี่ยนแปลง คือเสถียรคติความเสียดทาน h_L ซึ่งจะสามารถเขียนสมการแสดงในสมการที่ 2.31

$$h_L = \sum \frac{V^2}{2g} + f \left(\frac{L}{D} \right) \frac{V^2}{2g} \quad (2.31)$$

จากสมการ 2.31 พบว่าเสถียรคติความเสียดทาน h_L เป็นค่าที่แปรผันตามความเร็วของการไหลของน้ำในท่อ ยกกำลังสอง (V^2) ซึ่งความเร็วของการไหลในท่อสามารถนำไปหาอัตราการไหลของน้ำได้ ดังนั้นเสถียรคติของระบบจึงมีความสัมพันธ์กับอัตราการไหลซึ่งจะเปลี่ยนไปตามรูปแบบของระบบการนำเครื่องสูบน้ำไปใช้งาน

จากพจน์สำหรับหาเสถียรคติความเสียดทานของการไหลในท่อ $f \left(\frac{L}{D} \right) \frac{V^2}{2g}$ นั้น ค่า f หรือสัมประสิทธิ์ความเสียดทานจะมีความยุ่งยากในการหา ดังนั้นการหาเสถียรคติความเสียดทานของการไหลในท่อสำหรับน้ำในที่นี้จึงขอแนะนำให้นำจากการประยุกต์สมการของเฮเซน – วิลเลียมส์ (Hazen – Williams equation) ดังสมการที่ 2.32

$$Q = (3.587 \times 10^{-6}) C \times D^{2.63} \times S^{0.54} \quad (2.32)$$

เขียนสมการที่ 2.32 ใหม่จะได้สมการที่ 2.33

$$Q = (3.587 \times 10^{-6}) C \times D^{2.63} \times \left(\frac{h_f}{L} \right)^{0.54} \quad (2.33)$$

จัดรูปสมการที่ 2.33 ใหม่เพื่อหาเสถียรคติความเสียดทานของการไหลในท่อ h_f จะได้สมการที่ 2.34

$$Q = \frac{3.587}{10^6} \times C \times D^{2.63} \times \left(\frac{h_f}{L} \right)^{0.54}$$

$$\frac{10^6 Q}{3.587} \times \frac{1}{C} \times \frac{1}{D^{2.63}} = \left(\frac{h_f}{L} \right)^{0.54}$$

$$\frac{278784.5Q}{C \times D^{2.63}} = \left(\frac{h_f}{L} \right)^{0.54}$$

$$\left(\frac{278784.5Q}{C \times D^{2.63}} \right)^{\frac{1}{0.54}} = \left(\frac{h_f}{L} \right)^{\frac{0.54}{0.54}}$$

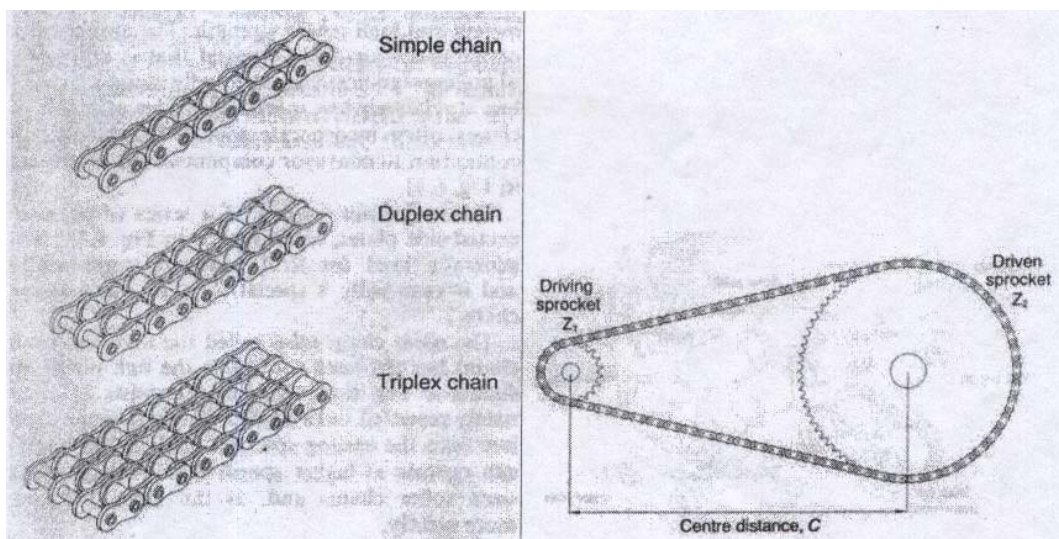
$$\left(\frac{278784.5Q}{C \times D^{2.63}}\right)^{1.852} = \frac{h_f}{L}$$

สมการที่ 2.34 สมการหาค่าเสถียรภาพของการไหลในท่อ

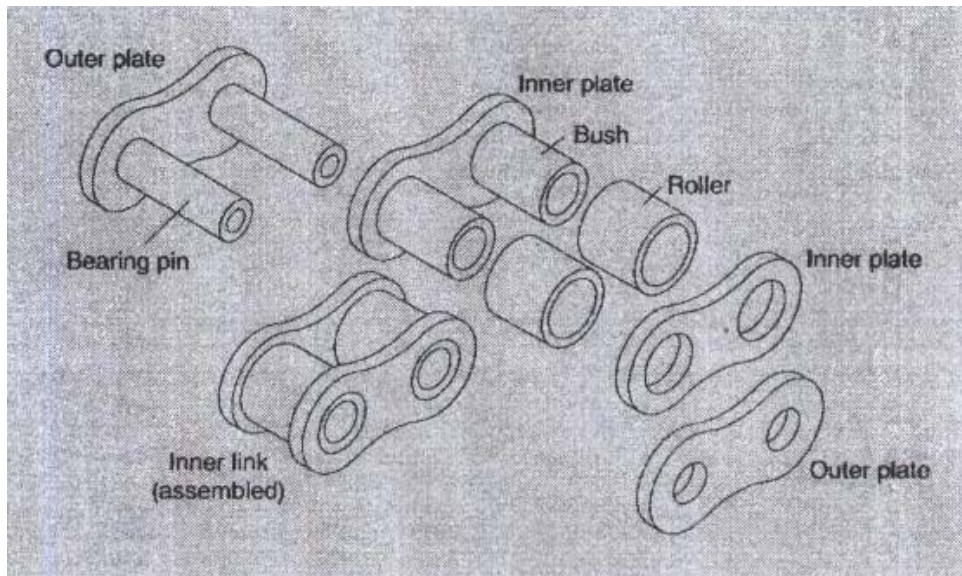
$$h_f = \frac{1.215 \times 10^{10} \times Q^{1.852} \times L}{C^{1.852} \times D^{4.87}} \quad (2.34)$$

2.7 โซ่(Chain)

โซ่จะส่งกำลังโดยการขบ – คึงของข้อโซ่และจานโซ่ (sprocket) จากรูปที่ 2.4 โดยมากโซ่มักจะทำงานมาจาก high strength steel จึงสามารถทำงานส่ง Torque ได้สูง โดยทั่วไปแล้วยังสามารถทำงานได้เช่นเดียวกับสายพานแต่รับแรงได้มากกว่า แต่ข้อเสียของโซ่คือ จะมีการกระทบกันของข้อโซ่แลฟันของข้อโซ่ ซึ่งทำให้เกิดเสียงดังเสียงคังและยังต้องการการหล่อลื่นอีกด้วย แต่ในงานบางชนิดที่สายพานทำไม่ได้ แต่โซ่ใช้ได้ เช่น เป็นตัวยกภาระในแนวขึ้น – ลง เป็นต้น โซ่ให้ efficiency ประมาณ 98.9% ที่ Ratio 1:9 และส่งกำลังได้ถึงหลายร้อยกิโลวัตต์ โซ่มีหลายชนิดแล้วแต่งานที่จะใช้แต่ที่ใช้กันทั่วไปเป็นแบบ Roller Chain ซึ่งส่งกำลังได้มากที่สุดและเราพูดถึงวิธีการเลือก Roller Chain อย่างง่าย ส่วนประกอบของ Roller Chain แสดงในรูปที่ 2.5 โดย Roller Chain นั้นจะแบ่ง Number โดยใช้ระยะ Pitch เป็นเกณฑ์แสดงในตารางที่ 1 แสดงค่า Standard Roller Chain โดยเปรียบเทียบมาตรฐานต่างๆ และตารางที่ 2 แสดงขนาดและคุณสมบัติเฉพาะของ Roller Chain เบอร์ต่างๆ ตามมาตรฐานของ อเมริกัน (ANSI)

รูปที่ 2.4 แสดงภาพของ Roller Chain

รูปที่ 2.5 แสดงภาพของ Rollern Chain Component

ในการเลือกโซ่โซ่นั้นจะต้องอยู่ในหลักการที่ว่า จะต้องส่งกำลังได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยการเสียหายที่เกิดขึ้นจากโซ่นั้นจะมี 3 อย่างคือ

- Fatigue
- Impact
- Galling

2.7.1 Roller chain Selection

ในที่นี้จะเสนอเพียงการเลือก Roller chain ส่วนการเลือกโซ่ชนิดอื่นๆ ก็ไม่แตกต่างกันมากนักโดยการเลือกโซ่ จะอธิบายไว้ใน Catalogue ของผู้ผลิต

วิธีเลือกโซ่นี้จะเลือกจาก Power Rating Chart ของโซ่ และรับประกันการใช้งานที่ 1,500 รอบ

2.7.2 วิธีการเลือกโซ่

2.7.2.1 เลือกแรงที่ต้องการส่งผ่าน

2.7.2.2 หา speed ของเพลาทิ้งคู่

2.7.2.3 หาภาวะการทำงานจากระบบ เช่น ทำงานที่ราบเรียบ หรือ Shock Loading

2.7.2.4 หา Centre Distance ต่างๆ ปกติจะอยู่ที่ 30- 50 เท่าของ Chain Pitch

2.7.2.5 หา Speed Ratio ซึ่งจะขึ้นกับค่ามาตรฐานในท้องตลาด ดูได้จากตารางที่ 3

2.7.2.6 หาค่า application factor และ tooth factor

- ค่า application factor หาได้จาก ตารางที่ 4

- ค่า tooth factor $= \frac{19^*}{n_1}$ เมื่อ $n_1 =$ จำนวนของตัวขับ

*เหตุที่ใช้ 19 เพราะสมมติว่าค่ากำลังใน Rating Chart ของเราอยู่บนพื้นฐาน 19 ฟัน Sprocket

2.7.2.7 หา Power ของใช้จริงจากสมการที่ 2.35 ก และสมการที่ 2.35 ข

$$\text{Power ที่ต้องใช้} = \text{Power} \times f \quad (2.35 \text{ ก})$$

หรือ

$$\text{Power ที่ต้องใช้} = \text{Power} \times f_2 \quad (2.35 \text{ ข})$$

2.7.2.7 หาระยะ Pitch ของ Chain drive

2.7.2.8 หา chain length โดยใช้สมการที่ 2.36

$$L = \frac{n_1 + n_2}{2} + \frac{2C}{P} + \left(\frac{N_2 - N_1}{2\pi} \right) \frac{P}{C} \quad (2.36)$$

โดยที่ค่า L ต้องเป็นจำนวนคู่

หาค่า Centre distance จากสมการที่ 2.37

$$C = \frac{P}{8} \left[2L - n_2 - n_1 + \sqrt{(2L - N_2 - N_1)^2 - \frac{\pi}{3.88} (N_2 - N_1)^2} \right] \quad (2.37)$$

2.8 กำหนดการใช้หล่อลื่น

Roller chain นั้นถูกจัดจากมาตรฐาน เพื่อความสะดวกในการผลิตและเลือกใช้งานโดย British Standard, DIN หรือ Amerika โดยแยกตามขนาด *Pitch*

ขนาดมาตรฐานของ *Pitch* ตาราง ISO แสดงเป็นตัวอย่างไว้ในตารางที่ 5 และรายละเอียดของแต่ละเบอร์แสดงเป็นตัวอย่างไว้ในตารางที่ 5 ในส่วนของ Sprocket นั้นสามารถคำนวณ diameter ของตัวขับ และตัวถูกขับ โดยคำนวณได้จากสมการที่ 2.38

$$\left. \begin{aligned} D_1 &= \frac{N_1 P}{\pi} \\ D_2 &= \frac{N_2 P}{\pi} \end{aligned} \right\} \quad (2.38)$$

เมื่อ D_1, N เป็น diameter และจำนวนฟันของ Sprocket ตัวใบและมุมสัมผัสของโซ่ และงานโซ่ Sprocket หาได้จากสมการที่ 2.39

$$\left. \begin{aligned} 1\theta_1 &= \pi - \frac{2\pi(N_1 - N_2)}{2PC} \\ 2\theta_2 &= \pi + \frac{2\pi(N_1 - N_2)}{2\pi C} \end{aligned} \right\} \quad (2.39)$$

ความตึงที่เกิดในโซ่หาได้จากสมการที่ 2.40

$$\text{Chain tension} = \frac{\text{Power}}{n_1 w_1 p} \quad (2.40)$$

ขนาดของ Sprocket มาตรฐานและจำนวนฟันก็มีขนาดเป็นมาตรฐานตามท้องตลาด โดยต้องทราบค่าต่างๆ ใน catalogue ขึ้นอยู่กับความต้องการ